

Studier Kritiker och Notiser.

Literär Tidning.

N° 21.

Lördagen den 29 Juni

1844.

Anmärkingar wid H:r Justitsraaden C. Molbechs recension öfwer "Nordens Ur-inwånare" och "Utkast till jagtens och fiskets äldsta historia."

(Forts. fr. N° 20.)

H:r M. förebrår mig äfwen (sid. 625 m. fl.) att jag i början war böjd att anse redskapen och deras egna beskaffenhet som bewis på att de tillhört en wiß folkstam; och att jag efter många års fortsatta undersökningar och jemförelser mellan en stor mängd verktyg och wapen af sten, från de mest skilda länder på jorden, slutligen kommit till den öfvertygelsen, som uttalas i "Ur-inwånarne" IV. sid. 82—83 (således 1843) att verktygens likhet icke antyda stammens utan kulturgradens likhet och att menniskan på samma låga bildningsgrad, öfwer allt på jorden, instinktligt tilldanar åt sig lika jagtwapen. H:r M. tillåter, som redan blifwit anmärkt, icke, att ett under ett decennium fortsatt studium, i ämnen, hwilka förut föga warit från samma synpunkt behandlade, får framskrida, utvecklas och komma till andra resultat, än just dem, som antogos, då forskningen börjades. Detta är eget för H:r M. Jag känner icke någon förf. som framlagt, bredwid hwarandra, beskrifningar och figurer öfwer wildars lika verktyg från de mest skilda delar af jorden, och uttalat det resultat som deraf följer, förr än detta stett i mitt nu öfwerlagade arbete. Om förhållandet verkligen är sådant, så måste det wäl åtminstone icke vara tadelwärdt att, genom forskning hafwa eröfrat en sanning, som förut icke war känd.

För att förekomma misstyding, will jag hafwa erinrat om hwad jag anfört på flera ställen (t. ex. I. 56. 57.), att åtskilliga folkslag bibehållit stenredskap wid sina religiösa ceremonier, äfwen lång tid efter att samma folk erhållit metallwapen och metall-

redskap för krig och ekonomiska bruk. I förbigående will jag nämna, att jag, i kimbriska grafwar, t. ex. stenistor o. s. w., alltid funnit, jemte skelettet, ej mindre ett swärd eller en dolk af brons, än ett eller ett par stenredskap, som jag anser hafwa (liksom de i Egyptiska grafkamrar funna och sid. 56 omtalade) tjänat till religiösa bruk. Jag skall widare utveckla detta i fortsättningen af mina arbeten.

Sedan H:r M. på sitt wis anfört och förwridit mina förklaringar öfwer bruket af ifrågawarande forntidsredskap, fortfar han, (sid. 623) sålunda: "I sig selv er dette (neml. förklaring öfwer fornsakerens bruk och användande) kun Bisager, især hvor det kommer an paa den archæologiske Beskrivelse over Gienstandene; thi er denne kun tro og nøiagtig, ligesom Aftegningen, da vil den altid opfylde sin Hensigt."

Således menar H:r M. att beskrifningar och figurer öfwer dessa fornsaker äro tillfyllestgörande, och att en förklaring öfwer ändamålet hwartill och sättet hwarpå de warit begagnade, är en öfwerflödig bisaf. Mera beqwämt och lätt wore wisserligen detta sätt att att gå till wäga, det kan icke nekas. Men hwartill tjente sådant blott och bart beskrifwande och aftecknande? Fornsakerna wore och förblewo ju derigenom ingenting annat än betydelselösa kuriositeter. Sådana yttranden blotta mera ytligheten af H:r M:s åsikter, än han sjelf synes hafwa besinnat, då de undfölla hans penna.

Ännu en anmärkning: Sid. 626 sjunger åter H:r M. den gamla wisan, att man wid slutet af första kapitlet (således 1843) kommer till en annan "Slutningsrække, end den hvormed Forf. begrundede sit tidligere (i Skand. Fauna 1 Del; således 9 år förut!) udviklede System om Skand:s ældste Inbyggere." Hwari den här öfwerlagade stilfaktigheten mellan yttrandena

1834 och 1843, består, har han dock icke behagat säga oss; han blott berättar, att jag bewisat, hwad han säger sig hafwa wetat förut, att redskap och wapen af sten äro äldre, än wapen af koppar. Denna sats war dock wäl icke så allmänt antagen och erkänd, som Hr M. will låta påskina. Desutom war det icke egentligen detta, jag der wille ådagalägga; jag wille bewisa stenwapnens höga ålder i Skandinavien, och för att leta mig fram till detta bewis, måste jag först wisa, hur långt tillbaka i tiden wi kunna följa jernwapnen (sid. 86); derefter hur gamla de, i min tanka, ännu äldre kopparwapnen äro (sid. 89) och till sist, hur gamla de ännu wida äldre stenwapnen äro (sid. 93.) Att detta war mitt syfte, kan lätt inses. Men bewisningen förde till ett resultat, som Hr M. först nekade 1836, sedan antagit 1837, — och nu förmodligen ej wet, antingen han will antaga eller förkasta. Han har derföre helt fintligt låtsat ej begripa hwarom fråga war, utan gått tyst förbi hela denna wigtiga del af ämnet.

Hr M. som ständigt är i färd med att klandra, litet och olit, har äfwen huggit sig fast i uttrycket, att Skandinaviens äldsta invånare stått på lägsta graden af bildning. Han menar (sid. 624) att en folkstam, som — — — har "Fartöier" (båtar), bränner lerkärl, "bruger tillstaarne kläder, og icke blot hyller sig i Dyrehuder — står icke på lägsta bildningsgraden." Daktadt dessa klander, hafwa dock alla wildar, äfwen de råaste, som bo wid stränderna, något slags båtar, antingen af urhålkade trästammar, eller af widjor, eller näfwer, eller öfwerdragna med skinn; wildarna, som wanka kring i Brasiliens skogar, bränna äfwen lerkärl (enligt Ratterer som besökt dem). Och hwad det beträffar, att det skulle antyda en högre grad af bildning, att bruka tillsturna kläder, än att hölja sig i djurskudar, så nyttja Eskimoerna, äfwen de uslaste, ända upp i Boothia, tillsturna kläder; men Germanerna på Taciti tid (Germ. XVII.) hölde sig i hudar, som fästades sammans med en torn, för öfrigt woro de nakna. Det samma berättar Cæsar (Bell. Gall. IV. 1.) om Schwaberna. Men hwilkendera stamman anser Hr M. stå på en lägre bildningsgrad, Germanerna på Cæsars och Taciti tider, eller Boothias Eskimoer nu? Det är ömfligt att då man nödwändigt will tabla, man ej kan åstadkomma en enda anmärkning, som ej genast kan wederslägas.

Om läsaren nu frågar: Hwad har då Hr Justitsråden Molbeck uträttat med allt sitt ordande fram

och tillbaka, i denna del af wetenskapen; så blifwer swaret: jo ett har han uträttat, han har mer än tillräckligt bewisat, hwad dock icke just tarfwade bewis, att han, åtminstone i denna del af ämnet, icke kan åstadkomma det ringaste gagn. Han har icke kunnat göra en enda rättelse wid min tydning af något enda werktyg eller wapen, och hwad han ordade om deras användande, besännes till slut ej wara något annat, än ett eftersägande af hwad jag på mångfaldiga ställen redan sagt förut.

Andra momentet. Stensättningar, hus och grifter.

Herr Justitsråden Molbeck, som ej kunnat bestrida, att jag eger rika materialier för att förklara de fornsaker, som höra till första momentet, har deremot, angående materialier för afhandlandet af detta och de följande momenter, påbördat mig ett armod, som jag för ingen del kan widkännas. Hr M. yttrar sig här om (sid. 633) i följande ord: "Ungtellig har Fors's Materiel til disse steenbyggede Graves Beskrivelse og Charakteristik været for inkrænket; efter et eneste Exemplar bestemmer han Ligheder og Afvigelser" o. s. w. Detta påstående måste jag bestrida, såsom rent af falskt, hwilket snart skall ådagaläggas. Längre fram (sid. 635) yttrar sig Hr M.: "At man som det forsiikres, hverken i de to beskrevne eller i nogen anden Høf-Bygning (men hvor mange kiender Fors. da?) har fundet spor af brændte menneskebeen, afsjör heller ikke Sagen" o. s. w. Ehuru nu denna fråga: hvor mange kiender han da?" tydligen är af smådlig art och framkastad för att, jemte öfriga påståenden, förmå läsaren att tro, att jag icke sett flera Gångbyggnader, än dem jag i "Ur-inwånarne" aftecknat; will jag dock, för den bildade läsarens skull, helt öppet och rätt fram beswara frågan. Mitt swar blir, att jag icke på siffran kan bestämna hur många af dessa forntidsmonumenter jag sjelf utgrävt, eller eljest sett, i naturen eller aftecknade; men att de utgöra ett temligen stort antal. Dessa forntida monumenter äro ingalunda sällsynta, och som mången wet, har jag temligen sett mig om i landet. I fall Hr M. som utan twiswel sett få, om eljest något, skulle önska att se några, och i detta ärende will wända sig till mig, harnäst han kommer till Lund; så skall jag gifwa honom anwising på en trakt, icke just långt härifrån, der han, inom en timma, kan få se öfwer ett halft dusin, och deribland både sådana, som warit grifter och sådana

som varit boningshus. Denna beredwillighet att gå tillhanda med upplysningar, skulle wäl hos en hwar annan motståndare verka som glöddande kol på hans hufvud; wi så nu se hwad den kan verka på Hr M. och om han ej finner sin fråga obehörig, och sitt påstående falskt, att jag "efter et eneste Exemplar bestämmer Ligheder og Afvigelser." Den anwista trakten är långt ifrån den enda, utan twertom en af de många, der jag funnit och undersökt dessa slags monumenter. Om jag än hade sett och undersökt hundratal, så finner den billige läsaren, att jag icke funnat gå mer opartistiskt till wäga, för att bewisa likheten mellan Eskimohus i Grönland och forntidens Gångbyggnader i Skandinavien, än jag gjort, genom att framlägga ett par utaf andra författare redan offentliggjorda teckningar, utan att någondera författaren sjelf anat likheten mellan dem. Desutom har jag vidare bewisat denna likhet derigenom att jag, genom beskrifningar och figurer fäst uttryckligen på det märkwardiga faktum, att dessa gångbyggnader förekomma af alla de tre formerne: den aflångt fyrkantiga, den owala och den cirkelrunda, både i Amerika och Skandinavien. Nu framstå ju, likasom af sig sjelf, följande frågor hwilka, det tillhört en opartistiskt recensent att upptaga och diskutera: 1) finnes verkligen en sådan likhet, som i "Ur-inwånarne" säges? och medgifwes detta, så frågas: 2) hwad slutsats kan man deraf draga och 3) hur kan man förklara sig orsaken dertill?

Hwad nu första frågan beträffar, så är det icke rätt tydligt hurwid Hr M. erkänner den framlagda likheten. Han synes hafwa gått kring den, som fatten kring ett hett gröfsat, wäl wetande att om han rör derwid, så bränner han sig. Förnekar han likheten så gör han sig löslig hos alla, som jemföra figuren, I. med fig. VI. på Tabellen C. i "Ur-inwånarne;" och medgifwer han likheten, så twingas han också att medgifwa, åtminstone möjligheten, att mer än en menniskorace, i Skandinavien byggt de för så kallade "Hålforsgrafsarna;" och detta läser han för ingen del wilja medgifwa. Han söker derföre bortblanda hela denna wigtiga fråga, genom att bagatellera den medelst följande fraser: "Vi ville ej lägga vidare Bægt paa Forsøget, at bewise Stammeslægtstæb imellem Eskimo-Husene i Grönland og de Steenbyggede Gravkamre af den hær omhandlede Art. Det er et ret artig Indfald, som vidner om at Fors. ikke let lader nogen Omstændighed, der tilfældigen forekommer

ham, ubenyttet for hans Hypothese." Men wi låta ej så lätt, som Hr M. tror, borttrajera denna ethnographiska märkwardighet. Hwad Hr Justitsr. Mølbach behagar mena med "Stammeslægtstæb imellem Eskimo-Huse i Grönland" och "de steenbyggede Gravkamre" i Skandinavien, och som skall vara ett infall, må han sjelf förklara, ifall han kan. Här är fråga om likheten mellan byggnaderna; är nu denna öfverraskande likhet ett infall? Läsaren må sjelf dömma af de anförda figurerna i "Ur-inwånarne." Menar Hr M. åter, med sin "Stammeslægtstæb" mellan husen i Grönland och forn-Skandinavien, att jag af byggnadernas likhet dragit den slutsats, att begge deras inwånare tillhört samma stam; så finner läsaren denna förmodan redan wedelagd i "Ur-inwånarne" (III. s. 22), der jag bestämdt nekat att dessa så lika hus varit bebodda af samma folkstam i Grönland och Skandinavien. Hwad kan då Hr M. mena med "Forsøget at bewise Stammeslægtstæb imellem Husene" och som skall vara ett "ret artig Indfald? —

Då nu hwarje opartistiskt läsare, utan allt twifwel, finner likheten mellan ifrågawarande byggnader stor och öfverraskande, oaktadt Hr M:s försök att bortblanda den; så frågas: Hwad slutsats kan dragas af det faktum, att olika stammar i Norra Amerika och Skandinavien byggt alldeles lika hus? Swaret torde blifwa det jag gifwit i "Ur-inwånarne" (III. s. 22), att dessa så lika byggnader ej bewisa stamfrändskap mellan de folk, som byggt dem; men bewisa (äfwensom de lika stenwäpnerna), en ungefär lika bildningsgrad, och desutom ett något när liknande klimat. Till detta resultat har jag kommit. Detta bestrider Hr M. men anför dock sjelf någonting dyligt, ehuru, som wanligt, med andra ord. Läsaren må sjelf dömma: (sid. 634) "Uden twivel vil man ogsaa, mere eller mindre, finde den samme Construction hos alle Folkstammer, der bygge sig Jordhytter, eller Boliger, som enten ganske eller for en Deel ere ingraavede i Jorden, hvilket naturligtviis altid forudsætter et koldt Klima." Det fågnar mig att han, ehuru i form af opposition, i denna del ej särdeles afwiker. Wi komma således till 3:de frågan: Hur kan man förklara sig orsaken till denna likhet? Hur kan man förklara sig det faktum, att grifter och hus från Skandinavien forntid, befinnas vara af samma form och konstruktion, som ännu begagnade hus i en widt aflägsen del af jorden, och uppförda af en helt annan menniskostam än den, som här i forntiden bodde? För att för mig sjelf förklara detta, såkert märkwardiga,

faktum, har jag måst tänka mig de olika stammarnas tillstånd, förr än de började bygga sina hus, under olika klimat och i skilda zoner af jorden; och jag har yttrat den tanken att förr än de byggde sina hus, begagnade de sådana, som af naturen sjelf woro tilldånade, och att således bergskulan war människans första hus, och det för olika ändamål i den hetta och kalla zonen; samt att således Gångbyggnaden är en efterbildning af bergskulan i ett kallt klimat; deraf des likhet hos widt skilda folk. Huru jag utvecklat dessa satsen, och hvilka bewis jag dertill anför, torde läsaren sjelf benäget efterse på de anförda ställen. Äfwen mot detta wänder H:r M. sitt obefogade klander. Han will wedertälla satsen dermed, att "ingen kan bewise, at de förste Mennecker lewede i Biergland?" Ja, det är ganska wist, men också kan ingen bewisa, att de första menniskor bodde i hus. Jag har blott sagt, att deras första hus, då de förr eller sednare ingingo i sådana, icke woro byggda af dem sjelfwa, utan danade af naturen. H:r M. gör widare den inwändning, att de exempel man finner på konstiga "Beboelsesteder i klippehuler eller paa hele Grottebyer s. E. i Egypten, i Arabien og i wisse Caucasiske Egne, ere langt sildigere Berker end Mennekeslegtenes eldste Boliger." Detta är också ganska riktigt; men ingen annan än H:r M. lærer antaga, att dessa ofta med stor konst och smak uthuggna "Klippehuler og Grottebyer" äro i sitt slag de äldsta, utan måste wara en, genom utvecklad konst åstadkommen, förbättring af äldre och råare bergskulor, af hvilka de äldsta, woro danade af naturen sjelf. Widare ordar H:r M. om "de skönneste Egne paa Jorden," som menniskoslägtets första fosterland, om "Påluners hede clima," der wilde stammer bo i "Påluner," i beqwemme Hytter eller Huse" m. m. Det der är ju rätt grannt; men hwartill tjenar nu allt detta? Hwem har nekät något deraf? Men det är wäl icke H:r M:s mening att de nämnda "Påluner" och "beqwemme Huse," etc. äro de äldsta boningar? I allt fall förklarar härigenom alldeles icke likheten emellan Eskimohusen i Grönland och forngrifterna i Skandinavien; men det war likwäl det, som skulle förklarar. En sådan förklaring bjuder H:r M. icke till; han blott will riswa ner; att i stället uppbygga något bättre, bjuder han icke till, och det wore wäl också för H:r M. förgäfwes. Han är som staren, han kan blott hwisla, sjunga kan han icke.

Då således Gångbyggnader äro lika hos flera

folk på ungefär lika låg bildningsgrad och under ett oblidt klimat; så kunna de äfwen i Skandinavien hafwa warit uppförda och begagnade af flera stammar. Om så werkligen förhåller sig, och af huru många? är ännu icke utredt; men att ett folk af polarstammen bebott, åtminstone en del af dem, kan ej nekäs, utom af andra skäl, äfwen deraf att hufwudskälar, lika polarstammens, blifwit funna i Gånggrifter (Jemf. "Arminv." Tab. D s. 4—11.). H:r Molbeck gör häremot många inwändningar. Bland annat anser han det orimligt, att tillägga en småwert folkskam sådana Monumenter, hvilka folksagan nästan alltid "wed en naturlig Idéesforbindelse, suarere har tillagt Jetter og Kæmper." Det kan icke begäras, att H:r Molbeck, som wäl känner både dessa monumenter och folksagan hufwudsakligen ur böcker, skall hafwa någon kunskap derom, att en stor del af ifrågawarande monumenter tilläggas troll och pysslingar, hvilka begrepp i folksföreställningen oftast äro identiska, och beteckna då icke jättar utan dwergar. Således bära dessa monumenter, på mångfaldiga ställen namnen: trollstugor och pysslingebackar, likasom de på andra ställen kallas jättestugor. Will man fästa sig wid dessa folksagans benämningar, så antyda äfwen dessa, att ifrågawarande monumenter i forntiden tillhört icke mindre en högwärt, än en småwärt stam, och att de således tillhört åtminstone två, om icke flere, stammar. Man inser lätt, att på den ståndpunkt, wetenskapen nu besinner sig — och dit har icke H:r M. höjt henne — hafwa wi allt hopp att få äfwen dessa frågor bestämdt beswarade, genom undersökningar, som tillhöra nästa Moment.

H:r M. påstår också att liken i Gånggrifterna allmännaft äro begrafna i liggande ställning och högst sällan i sittande. Detta får jag på det bestämdaste bestrida, då fråga är om Sverige; jag har sett och öppnat en hel hopy sådana grifter, i alla lågo benen i ett låge, som påtagligt ådagalade att liken haft en sittande ställning; benen, om de ej stodo i celler, lågo alltid kors och tvärs om hwarandra i en hög, och ofwan på högen låg hufwudet; stundom syntes cellwägarna hafwa warit af trä; stundom, då de warit af sten och nedfallna, lågo benen krossade under dem. I ingen enda har jag träffat något fullwert skelett i utsträckt liggande ställning. H:r M. behagade närmare uppgifwa sin motsatta erfarenhet — ifall han har någon.

H:r M:s påstående att den sittande ställningen i griften blifwit iakttagen blott dertill "at Pladsen i

Graven har været for inkrenket, eller Slegten, som den tilhørte for talrig (!) til at Ligene anderledes kunde finde Plads end i Celler, som udkrævede en saadan Stilling af Liget" röjer en alltför besynnerlig föreställning, och en rar ovetenhet om folketro och folkstik. Ingen annan än Hr M. lærer kunna föreställa sig, att ett folk, som användt så stora ansträngningar och så mycken omsorg på sina grifter, icke äfwen wid begrafningen iakttagit ett bestämdt religiöst bruk. Kan någon tro att de hopkrumpte liken i sittande ställning, blott derföre att de ej gittat göra grafwen nog stor att kunna deri lägga dem rakta? Och hwarföre hade de då icke, om så behöfts, gjort grafwen större? Utrymme fattades dem icke, och sten ej heller. Deputom är det rent falskt, att Gånggrifterna skulle vara för små, för att deri begrafska lik i utsträckt ställning. I denna ställning finnas liken alltid begrafska i de wida mindre så kallade stenkistorna, som tillhöra bronsåldern. Och dock synas dessa kistor stundom äfwen hafwa varit familjgrifter, hwilket kan med temlig säkerhet slutas deraf, att man stundom finner flera, någon gång icke mindre än fyra (säger 4) skeletter i en enda sådan kista, och hwilka påtagligt blifwit deri begrafska på olika tider, helst endast det siffjordade liket ligger i utsträckt ställning; af de andra liken, som redan varit multnade innan det siffa begrafdes, äro benen undanröjdade åt sidorna, och Kranierna ligga wid fötterna af det utsträckt skelettet. Men allt sådant, och ännu mycket mer, wet ju Hr M. förut, ehuru han ej åt någon gjort förtroende af sin antiqwariska kunskap, för än efteråt, då det är så beqwämt att med en betydelsefull mine låta förstå, att allt sådant war "bekiendt langt förud."

Det är alldeles påtagligt att liken i Gånggrifterna icke för rummets forrhet, utan i följd af ösligt religionsbruk, varit begrafska i sittande ställning; men detta bewisar dock icke, att de tillhört polarstammen; ty äfwen andra stammar begrafska sina lik i sittande ställning t. ex. Basckirerna; och detta kan ju så antydas, utan att man derföre anses antaga, att wåra äldsta inwånare varit Basckirer.

Jag har funnit, och i "Ur-inwånarne" ådagalagt, att en del af nu ifrågawarande Monumenter icke varit grifter utan boningshus. Hr M. fordrar härfor "yderligere mere afgjørende Bewiser, end de som Bestriwelsen (II. 15. 16) indeholder." Han menar att den omständighet, att der i dessa siffnämnda Gångbyggnader wäl funnos jagtwapen och husgerädsaker,

men intet spår af skeletter, "lod sig ogsaa forklare derved, at de havde været aabnede og ved siffendtlig Bold forstyrrede Grave." Hur låter det wäl tänka sig, att om de varit öppnade, genom wåld förstörda grafwar, hwarenda äfwen den minsta skärwa af menniskoben skulle vara bortplockad, men deremot allt annat lemnadt orördt! Hwilken skarpsinnighet röjer ej en sådan anmärkning! Att dessa Monumenter aldrig för varit öppnade, war ej swårt att se. Det är en allt för lycklig siffstiltit, eller snarare olycklig inbillshet, som äfwen här röjer sig hos Hr Justitsråden, att han, som aldrig sett dessa Gångbyggnader, tilltror sig att bättre kunna bedömma förhållandet med dem, än den som siffelf lagt hand wid deras noggranna ndersökning. Det enda han vill "indrömma" är en "Muelighed" .. hwilken han ej wil modsigge." I sanning allt för graciöst! På samma förnärmande sätt, sökte samme Hr Molbech 1836 förneka riktigheten af min förklaring öfwer en metkrof af flinta. Han wille ej bestrida min "formodning" (jag hade likwäl aldrig yttrat förmodan utan full wiffhet) "at i en saaledes dannet Flintestykke se en Medekrog;" men den förefom honom "kun at være temmelig swagt begrundet." Men ingen frågade efter Hr Molbechs inwändning; det war och förblef, den oaktadt, en Metkrof. Till och med hans egen landsman, Hr Worsaae, har nyligen (i "Danmarks Oldtid") tagit sig den friheten att midt för Hr M:s ögon, låta afteckna en af dessa metkrokar af flinta, som bewis att det "fra de ældste Tider har været brugt at fange Fiff ved Medekroge." — Det måtte wara smärtsamt för Hr Molbech att se, att man så litet bryr sig om hwad han behagar decretera. Man låtsar som om ingen Molbech fans; forskningen går sin jemna gång, oaktadt allt hans skrån.

Det är särdeles roligt, att se hur Hr M. finner sig narrad i sin wäntan, då han, efter att hela tiden hafwa siffungit samma wisa: att jag påsiffat, det Eskimoer bott i Skandinavien, nu till slut får det besked, att det folk, som här i forntiden hade Gånggrifter, icke hörde till Eskimo-stammen. Han tror derföre att det är föga bewändt med hela "Comparativa Ethnografien" och att för att bewisa en allmän siff, som Hr M. naturligtwis kände förut, "der ikke behövedes saa widløftig en Apparat." Det är eljest just för att komma till allmänna siffser, till widt omfattande resultater, som der fordras mångfaldiga speciella ndersökningar. Skulle dessa slutligen icke leda till samma resultat, som förmodades då ndersökningarna börja-

des, så bör väl forskaren icke deraf finna sig misbelåten; ty det var väl icke en förut fattad mening bekräftelse, utan **Sanningen** han sökte; och endast då han söker denna, allvarligt och fördomsfritt, blir hans forskning ett medel att sprida ljus.

Efter noga granskning af H:r M:s till detta moment hörande anmärkingar, finner man att han med dem upplyst och gagnat fornsforskningen aldeles lika mycket, som med de till första momentet hörande, det vill säga — **platt intet**. Han har icke framlagt en enda förut okänd form deraf; icke förklarar någon enda af de redan kända. Han har blott insinuerat några illa motiverade twifvel, d. ä. han har försökt att rispa ner, utan att försöka att bygga upp.

Wid detta moment tyckes dock H:r M., som har daglig tillgång både till det stora Kongliga Bibliotheket och det herrliga Clasenska i Köpenhamn, hafwa kunnat lemna upplysande, bekräftande eller vederläggande bidrag. Han hade, ur de bästa resebeskrifningar, kunnat framlägga korta diagnoser och citationer af figurer öfver hus hos wilbar i södra hemisferens polarländer, och jemfört dem med norra polarzonens, för att wisa deras likhet eller skillfaktighet. Något sådant har han icke påtänkt, af det skäl, att affigten med hela hans långa skrift icke war att upplysa och gagna, men att, så mycket han förmådde, hopträfla och skada.

Wi wända oss nu till det tredje momentet (2:dra kapitlet i "Ur-inwånarne"), som handlar om jemförelse mellan hufwudskålar af forntidens och nutidens folkstammar. Väl har H:r Justitsråden Molbeck hittills icke gjort sig känd som Anatom eller Kranilog; men han har gifwit sig åstad att bedömma, äfwen denna del af ämnet; wi få deraf äfwen upptaga och pröfwa hans hit hörande anmärkingar.

Churu de fornkränier, som träffas i jorden, onekligen äro de wigtigaste dokumenterna, för bestämmandet af de olika folkstammar, som i forntiden bebott ett land; så äro de dock ingalunda de enda. Finna wi t. ex. uti en forngrift omiskänliga spår af Druidkultens insignier, så kunna wi väl vara temligen säkra, att den man, som der ligger begrafwen, icke tillhört den Götiska, utan den Celtiska folkstammen. Desutom skulle man hafwa ett allt för inskränkt och ensidigt begrepp om ändamålet med Comparativ Ethnografi, om man menade att det enda problem, den hade att lösa, wore att afgöra, hwilka stammar bebott det land, hvars forntid den afhandlade. Den

har desutom äfwen det lika stora ändamålet sig ålagdt, att, utan asseende på skilda stammar, utreda den menskliga bildningens historia, uppfatta des första swaga skimmer, följa des rigtning och wisa des framskridande gång, ända till den tidsperiod, då Historiens fackla tändes. Ett af des ändamål, och hwilket hon utan allt twifwel, för eller sednare skall uppnå, är likwist att utreda och bestämma hwilka skilda folkstammar bott i landet; och för detta ändamål ernående, äro, som sagdt är, kranierna de wigtigaste monumenter. Dessa har man långst försummat att tillwarataga, och så widt jag wet har ingen Skandinavisk Antiquar ens antydt wigten af dem, såsom upplysande dokumenter från forntiden, för än detta skedde i en wis skrift af icke rätt gammal dato. Det är då ej så underligt, att blott få materialier hittills finnas tillwara tagna. Samlingarna deraf öfas dock årligen; och denna del af den ethnografiska wetenskapen har på en gång framgått med jättsteg genom den ypperliga afhandling: **Om Nordboernes Cranier**, hwilken Sveriges fredsade Anatom, Professor A. Retzius i Stockholm, för omkring två år sedan afgaf (Scandin. Naturforsk. Förhandl. 1842. sid. 157.) och för hwilken hwarje Ethnografens wän, hos honom står i förbindelse. Förut hade man wacklat mellan de mest stridiga åsigter, utan att den ene kunde i grund vederlägga den andres, eller bewisa sin egen öfvertygelse. Swad den ene ansåg för kranium af en Hinduer, förklarade den andre för en Celt, och den tredje för en Rapp. Men sedan Prof. Retzius Afhandling utkom, äro sådana twister för alltid förebyggda. Jag äberopar denna mästerliga afhandling med så mycket större glädje, som den fredsade Författaren öppet förklarar, att det war mina ringa försök i Ethnografien hwilka föranledt den. Hade de också icke burit någon annan frukt än denna, så torde äfwen den, hos hwarje wetenskapens och sanningens wän, vara stor nog för att freda dem från att helt och hållet "bortwisas," såsom H:r M. försökt. Med glädje tycker jag mig hafwa märkt att der blifwit liksom en wis rörelse, en wis liflighet i dessa slags forskningar, allt sedan mina försök började framläggas. Om dessa i någon mån dertill bidragit, will jag dock icke hafwa sagt. Att icke resultaterna stanna wid dem, som först tycktes wisa sig, derom är ingen mer öfvertygad än jag, och derom är en hwar öfvertygad, som har minsta begrepp om bestaffenheten af något slags forskning, för hwilken materialierna måste småningom framletas. Att

desa, af skäl som här ofwan blifwit antydda, hitills äro så, hade en wälwillig och opartiff recensent anmärkt, och derjemte fäst den bildade Allmänhetens uppmärksamhet på wigten af dessa forntids-dokumenters tillwaratagande, för att äfwen få denna del af den archæologiska Ethnografien behörigen utredd; isynnerhet sedan nu, genom Prof. Regii biträde, en fast grund blifwit lagd, på hwilken med trygghet widare kan byggas. Så hade en hwar gjort, som wille sakens framgång; Hr M. söker äfwen här blott att nedrifwa. Han menar att de få kranier, liknande Lapparnes, hwilka man hittills tillwaratagit ur Gånggrifter i södra Sverige och Danmark, kunna vara tillfälliga eller abnormala fenomen (s. 628); — åter en obewist insinuation. Han will hafwa dessa Ur-inwånare till Celter, utan att likwäl framwisa något det ringaste Celtiskt, icke en gång ett enda Celtiskt kranium ur dessa forngrifter. För att slippa detta besvär, har han också i allmänhet sökt bortresonera wigten af kranierna, som bewis för stammarna. Han menar att man ej från kranierna kan sluta till stammen, emedan denna under sin kultur-utveckling, kan småningom hafwa fått en annan kraniform (sid. 621, not.). Denna anmärkning har jag hört långt förr än Hr M. gjorde den. Men om man också antager, att hela folk skulle till kraniformen undergå någon obetydlig förändring, genom bildningens inflytande, genom ändrade wanor, ändradt lefnadsfätt, ändradt klimat, ändrade själsansträngningar; så kan man omöjligt antaga, att dessa formförändringar blifwa så betydliga, att grundtypen derigenom går förlorad. Icke kan man antaga t. ex. att ett folk genom bildning öfwergår från ett gens dolichocephala till ett gens brachycephala eller twertom, o. s. w. Deremot talar erfarenheten. Deputom har Prof. Regius, i sin anförda afhandling (sid. 166 - 169.) redan bewisat, att kranier af Swenskar, som lefwat för mer än 1000 år sedan, äro alldeles lika de nuwarandes. Till slut, efter anförandet af flera facta, yttrar sig Hr Prof. Regius derom sålunda: "Af dessa facta, hemtade ur våra förfäders grifter, kan man sluta, att deras kranier företett samma former som våra, och att vår kraniform sålunda är ett arf från dem, hwilket blifwit wäl bewaradt." Jag kunde återopa flera bewis; det anförda må dock för denna gång vara tillräckligt, för att wederlägga Hr M:s ifrågawarande insinuation; och någon annan hithörande anmärkning, än de anförda och redan wederlagda, har han ej behagat

göra. Och dermed war således allsintet för wetskapen uträttadt. Innan jag lemnar detta moment, will jag blott i förbigående nämna, att wi uti samlingarna redan hafwa i Sverige funna fornkränier af fyra bestämdt skilda stammar: polarstammen, den timbriska stammen, Norrånastammen, och en fjerdre som jag icke här anser mig böra namngifwa, men som snart skall blifwa beskriwen.

Wid det som i "Ur-inwånarne" förekommer, hörande till 4:de och 5:te Momenterna, har Hr M. icke gjort någon anmärkning; men deremot har han med hela sin bitterhet kastat sig öfwer det som blifwit anfördt och icke anfördt rörande:

Sjette momentet: Fornsagor, Folksägner m. m. (4:de kapitlet i "Ur-inwånarne"). Innan jag går att granska Hr M:s behandling af detta ämne, anser jag mig böra anmärka följande: Jag tager för gifwet att hwarje läsare är ense med mig derom, att alla stammar, som bebodde Skandinavien under de tider, som föregingo historiens början, stodo på låga, ehuru olika kulturgrader, och att de således både kunna och böra i alla hänseenden jemföras med andra stammar, som stå på samma låga kulturgrader. Widare torde läsaren medgifwa, att Sagan, såwäl gudasagan som den profana, icke är någon uteslutande tillhörighet för en enda folkstam; men att den är någon ting allmänt och rent menskligt, som tillhör alla folk; att den således, ehuru på ytan och i utvecklingen högst olika hos olika stammar, dock i grunden hos dem alla är lika. Ty menniskan är dock menniska från pol till pol, ehuru olika des fysiska och intellektuella naturanlag äro, och ehuru olika graderna af des utbildning än må wara. Har man först riktigt uppfattat och gjort för sig klar den öfvertygelsen, att Sagan i sin widsträcktaste mening är ett uttryck af något hos alla i grunden ett och samma, något rent menskligt, uppenbaradt hos stammarna i deras obildade skick; så blir det äfwen klart att Sagan hos det ena folket kan jemföras med sagan hos det andra, samt att, om wi hos det ena kunna historiskt efterwisa, huru den uppkommit, så kunna wi deraf med trygghet sluta, att den hos den andra uppkommit ungefär på samma sätt. Denna grundtanke, som jag förmodar att hwarje bildad och opartiff läsare finner wara klar sanning, genomgår hela 4:de kapitlet, och kring den hwälwer sig allt hwad deri blifwit anfördt. Denna grundidé har Hr M. Wolbeck påtagligt icke kunnat eller icke welat fatta, hwarföre han försäkrar sina läsare, att min behand-

ling af detta ämne är "yderligt lös og usammenhængende." En och annan Asa-fantast, (släktet är wäl i det närmaste utdödt) torde ännu inbilla sig, att Nordens Saga är en sådan helgedom och något så utslutande eget för den stam, i hwilken han sjelf föddes, att det är ej stort bättre än ett helgerån, att dermed wilja jemföra något, som hos andra folk i nutiden tilldrager sig. Sådan åsigt är bokstafligen wildens, icke den sannt bildade mannens. Wilden anser den släkt, der händelsen satte hans foja, för jordens medelpunkt, och den stam till hwilken han hörer, för den enda människostammen. När Grönländaren will, med det utföktaste smicker, inställa sig hos europeen, så säger han till honom: "Du är nästan lik en människa," dermed betecknande att den lycklige individen, som wunnit hans bifall, är till den grad höjd öfwer andra Europeer, att han nästan liknar en Grönländare.

H:r M. har blifwit likom litet ond öfwer mitt förföf att wilja efterse hwad för Ethnographien användbart kan finnas i våra fornsagor, och att wilja behandla dem som föremål för comparativ forskning. Huru hans tabel slår ut, stola wi strart se, sedan wi först framlagt en kort öfversigt af ifrågawarande kapitelns innehåll. Jag har nemligen deri jemfört våra fornsagor om dwerogar med dylika sagor hos andra nutidens folk, och wisat huru de förre uppkommit: jag har jemfört fornsagans dwerogar med nutidens Lappar; jag har jemfört sagan om vår forntids jättar med jättesagor, som inom historiens tid uppkommit hos flera stilda folk; jag har jemfört forntidens jotnar med sista stammar, och widare har jag fäst uppmärksamheten på det märkwärda förhållandet, att wi i Sverige hafwa två slags forntida jättesagor, det ena slaget som anser Thor för Jotnagud och dwerogastende, det andra slaget som anser Thor för Asagud och jotnastende, samt ådagalagt att dessa två sistnämnda sagor omöjligt kunna hafwa uppkommit på lika tider och hos samma folk. Widare har jag framlagt exempel af stambat, hemtade från förhållanden inom historiens tid, och sökt wisa att samma iska mellan olika stammar antydes på flera ställen i våra fornsagor. Ett så widsträckt ämne har, af lätt begripliga skäl, icke kunnat uttömmas; blott några få, men som jag förmodar characteristiska drag, hafwa kunnat tecknas för att antyda den riktning, dessa forskning, enligt min öfvertygelse, böra taga.

För att nu wisa, hur pass grundligt H:r M. behandlar dessa ämnen, will jag börja med hans anföranden på sid. 645 och 646. "Paa denne Maade altsaa gör Forfatteren — — Frugner til en personifieret Repræsentant for Dvergene; og Thor, som efter Forf. — — skal være Finnernes Repræsentant, kommer i Striden med Rhugner til at bekæmpe sit eget folk." — — — "Her er vor Forf. i det mindste i sin fremstilling öiensynligen kommen i Bilde med sine Lapper og Finner" m. m. Således menar H:r M. att då jag föreställt mig Frugner som Dvergarnas (Lappfolkets) representant, och Thor (hwilken

slår Dvergarna) som Finnarnas representant, så har jag låtit Thor bekämpa sitt eget folk! En sådan föreställning kunde H:r M. icke få, om han ej menat att jag med Lappar och Finnar förstod ett och samma folk. Det är allmänt känt, att Danskar och Norrmän kalla Lapparna Finnar. Men åtminstone borde wäl H:r M., innan han tillät sig sådana besyffningar, som de i hans recension på anförda sidor förekommade, hafwa skaffat sig den underrättelsen, att ordet Finne, hos en Swensk författare, aldrig är identiskt med ordet Lapp, utan betecknar en högwärt, stark folkstam. Läsaren ser lätt hwilkendera af oss kommit i "Bilberede."

I sin första recension (i Dansk Ugefr. 1836) påstod H:r M. (i anledning af min yttrade mening att Sagans dwerogar varit människor af samma stam som nutidens Lappar), att der blifwer alltid ett så widt afstånd mellan Dwerogar och Lappar "at man her ikke vil komme vidt ved Sammenligningen." För att wisa H:r M. att, twärtemot hans påstående, en sådan "Sammenligning" verkligen låter verkställa sig, har jag (i "Ur-inwån." IV. 15, uppdragit en temligen utförlig parallel mellan Dwerogar och Lappar. Nu skulle man ju hafwa wäntat att H:r M. antingen bestridt eller medgifwit dess riktighet; så hade hwarsje ärlig Rec. förhållit sig; men att wänta sådant af H:r M., wore icke att känna honom. Han medgifwer aldrig att han haft orätt, aldrig att hans motståndare haft rätt. För att slingra sig från saken, kastar han sig alltid åt sidan; så äfwen här, och nu heter det: "Den af Forf. anvendte Parallele imellem Lapperne og de mythiske Dværge er, som bekiendt, allerede benyttet til en lignende Anvendelse af Rudbeck." Ur det nu H:r M:s mening, såsom det ser ut, att jag skulle hafwa tagit den anförda parallelen ur Rudbecks skrifter, så får jag förklara denna insinuation för fallt. Jag har tagit den af folksagan, sådan jag hört den af folkets mun, och af Lapparna, sådana jag sett dem och hört dem stidras af sina grannar. H:r M. torde upplysa hwar Rudbeck "benyttet" den af mig anvendte "Parallele til en lignende Anvendelse." — Men hufwudsaken (som war M:s påstående att der altid blifwer ett så widt afstånd mellan Dwerogar och Lappar, "at man her ikke vil komme vidt ved Sammenligningen") hur gick det med den? Hwarsje läsare ser nog hur det gick; men för att swälja sin harm, företager sig H:r M. att slå omkring sig med en hop stora namn: Rudbeck, Leibniz, Ihre, Thunman, Vorthan, Werlauff, hwilkas meningar han anför, och hwilka (tror läsaren kanske) bewisa att Molbeck har rätt? Nej, twertom! hwilka samt och synnerligen bewisa att Molbeck har orätt. Hur hänger detta samman? Jo, det förhåller sig så, att M. en gång för alla har föresatt sig, att hwad han ej kan wederlägga, det får åtminstone icke wara nytt.

(Fortsättes.)

N:r 22 af denna Tidning, utgifwes Lördagen d. 6 Juli.

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1844.

